

Drago Jančar
MNOGA ŽIVLJENJA
Izbrane novele in kratke zgodbe

Smrt pri Mariji Snežni
(1985)

Smrt pri Mariji Snežni

*V velikem in strašnem letu 1918 bi mladi zdravnik Aleksej Vasiljevič Turbin kmalu izgubil življenje samo zato, ker je pozabil sneti častniško kokardo s kučme. O tem pripoveduje Mihail Bulgakov na nekem mestu v svojem romanu *Bela garda*. *Obstaja sila, ki nas včasih premami, da pogledamo z roba prepada navzdol, ki nas vleče v praznino*, pravi pisatelj. In tako njegov junak Turbin s kokardo, smrtnim znamenjem na čelu, stopi deset korakov predaleč v Vladimirovo ulico, namesto na Aleksejev klanec. V tem hipu se s Kreščatika, zavitega v daljno zmrznjeno meglico, spustijo proti njemu sivkasti ljudje v vojaških plaščih. Mladega zdravnika prešine nora misel, da bi zaigral miroljubnega državljana. Toda na obrazu vojaka, ki stoji pred njim, se pokaže najprej osuplost, hip zatem pa nerazumljivo, zlovešče veselje. *Za vraga, zakliče proti drugemu, ki medtem priteče in potegne zaklep, poglej, častnik*. Turbin ničesar ne razume, vendar se v hipu spremeni v divjad z volčjimi nagoni. Začne se strašen beg. Vsa ulica kriči in spodbuja zasledovalce, naj pobijejo *častnika*. Turbin enega od zasledovalcev ustrelji. Toda pregon ne jenja. Zadene ga krogla. Nazadnje ostane brez sape in upanja. Zadnjo kroglo prihrani zase. Ustreliti se hoče. *Zgoditi se ni moglo nič več ... Tedaj jo je zagledal kot v čudežu ob črnem, z mahom poraslem zidu*. Ko je torej slehernega upanja konec, ko se hoče pokončati, ga *Rešiteljica*, kakor pisatelj imenuje nenadno žensko prikazen, skrije na*

svojem domu. Videti je, da bo od rane, ki jo je napravila krogla, umrl, toda *v njene čudežne roke odteka bolečina iz njegove glave*. Ranjenega zdravnika in častnika carske vojske skrivaj odpeljejo na njegov dom, toda zdravje se mu spet poslabša. Rani se pridruži tifusna mrzlica. Zdravnik ugotovi, da je upanja zelo malo. *Vsem je bilo pač povsem jasno, da je to pomenilo, da ni nikakršnega upanja*. Turbin umira. In še tretjič ga usoda, ki ga po svoji nedoumljivi pameti spravlja na rob smrti, odreši. Njegova sestra Jelena prižge svečo pred ikono Matere božje in poklekne prednjo. *Plamen je vztrepetal. Dolg žarek se je kot veriga podaljšal prav do Jeleninih oči. Tedaj so njene izgubljene oči razločno videle, da so se na obrazu, ki ga je obrobjala zlata tkanina, premaknile ustnice, oči pa so postale tako čudne, da se ji je od strahu in opojnega veselja skrčilo srce. Spustila se je na tla in ni se več ganila*.

V naslednjih dneh se Turbin izkoplje iz krize. V življenje se obudi z voščenim obrazom, z globokimi gubami ob ustnah in z zresnjenimi očmi. Mladi častnik carske vojske bi moral umreti na strašnem begu pred zasledovalci, pred smrtjo, in vrnil se je v življenje. Kdor smrti ubeži, ta tega ne pozabi. Za vse življenje ostane zaznamovan z njeno senco, z voščenim obrazom in zresnjenimi očmi.

Sedemindvajset let pozneje se tisoče in tisoče kilometrov proč, v nekem evropskem zakotju, ki ga ne najdeš na nobenem resnejšem zemljevidu, dokonča neka druga življenjska zgodba. V velikem in strašnem letu 1945 se nenadoma in po nepredvidljivem,

za ubog človeški razum nedoumljivem spletu okoliščin osnovna situacija obnovi. Tu je ruski zdravnik, nekdanji častnik carske vojske, ki se zdaj imenuje Vladimir Semjonov, tu je bližajoča se vojska v sivih plaščih in tu je Mati božja. Vladimir Semjonov je zaznamovan z neko smrtjo, ki ji je nekoč ubežal. Pred nekom se skuša skriti in neki davni čudežni rešitvi je hvaležen. Nekaj let pred tem je postavil blizu svojega doma kapelico in jo posvetil Njej, v »večno zahvalo«. Z votlim in brezumnim pogledom išče na njenem obrazu znamenje. Ali terja novo milost, novo rešitev na svojem nenehnem begu? Ali pa samo skuša razumeti božji račun, po katerem je moral biti nekoč odrešen zato, da bi se toliko let pozneje znašel v istem brezupnem položaju. In nemara je resnična zgodba, ki sledi, izpisana v življenje Vladimirja Semjonova zgolj zato, da bi jo igriva volja usode v drugem kraju, drugem času in med drugimi ljudmi zabeležila kot drugačno verzijo in drugačen izhod iz nekega brezupnega položaja.

Spomladi leta 1931 večkrat pride v kraje ob Muri neznanec, ki zbudi pozornost s svojo nenavadno jezikovno mešanico ruskih, nemških in slovenskih besed. Najpogosteje se ustavlja pri Mariji Snežni in nekoč tamkajšnjemu cerkovniku s skopimi besedami pove, da je zdravnik. Zanima se, kje bi lahko odprl ordinacijo. Mežnar mu svetuje kakšno večje mesto, toda neznanec z resnim obrazom, na katerem ne takrat ne pozneje cerkovnik ne najde sledu smehljaja, odgovori, da ga mesto ne zanima. Na deželi hoče delati, in ko cerkovnik šaljivo pripomni: Bogu za hrbtom?

mu trezno in rezko odgovori: Noben kraj ni Bogu za hrbtom. Ob naslednjem prihodu čudnega neznanca cerkovniku ne uide, da ga močno zanima velik Marijin portret v oltarju. Z nekoliko moške zadrege, znane v teh krajih, kadar gre za verske reči, mu cerkovnik pripoveduje, da se Marija Snežna tako imenuje zato, ker se je ob gradnji Marijine cerkve nekje v Italiji zgodil čudež. Neznanec ga pozorno posluša, to si cerkovnik dobro zapomni. Ne spomni se več, katerega leta se je zgodil čudež, toda bilo je avgusta in nenadoma je začelo snežiti. To je pač legenda, reče cerkovnik, oni pa z vso resnostjo odkima in zatrdi, da se je kaj takega prav zagotovo zgodilo. Potem ga vse poletje ni blizu, toda jeseni, nekateri menijo, da konec septembra, jeseni pripelje iz Maribora avto, naložen s kovčki in skrbno povezanimi zavoji. Plavalasi ruski zdravnik, srednjih let, drobne postave, Vladimir Semjonov po imenu, ki je kmalu znano daleč naokoli, odpre v trgovčevi hiši ordinacijo splošne prakse. Ne mine leto, in molčeči doktor postane najbolj priljubljen človek daleč naokoli. Molče se dotika njihovih ran in jih obvezuje. Diha vonj prepotenih teles, zadah po žganju in kislem vinu iz njihovih ust. Brez zlovoljnega nemira, značilnega za dohtarje, se ukvarja z njihovimi vročicami in strahovi. Kadar govorijo o njem, jim kmalu zmanjka snovi in besed. Še zmeraj o tem resnem človeku s temnim obrazom ne vedo ničesar. Jezik že obvlada, toda z ljudmi v svoji mehki slovenščini le redkokdaj spregovori več, kot je nujno potrebno. K mašam ne hodi, a vendar ga v samotnih urah pogosto vidijo pred oltarjem Marije

Snežne. V prvih letih občasno prihajajo k njemu ljudje iz mesta, med njimi visoka, lepa ženska. Ponoči je slišati izza oken rusko govorico, ki se včasih dvigne v prerekanje. Potem obiski pojenjajo in tudi Vladimir Semjonov vse redkeje hodi v mesto. Naslednja leta je vse bolj sam. V letu 36 ali 37 kupi na dražbi veliko tovarnarjevo hišo in vanjo spravi različne stare kose pohištva. Spodnje prostore preuredi v ordinacijo. S posebno pozornostjo se začne ukvarjati z boleznimi pljuč in dihalnih organov. Ponoči gori luč v njegovih oknih, pogosto ga vidijo, kako že ob prvem lahнем svitanju sloni na balkonu in molče opazuje vozove, ki se ustavljajo na njegovem dvorišču. Kmetje z otrplimi prsti v hladnem jutru popravljajo deke na svojih kolenih in z volnenimi ogrinjali zavijajo bolnike. Temu redkobesednemu in čudnemu človeku predajajo v roke svoje bolečine in bolezni z otroško zaupljivostjo. Nemara Vladimir Semjonov vidi v njihovih pogledih mešanico ponižnosti in temne mužikovske zvitosti, nemara opaža njihovo zvedavost, ko stopajo v hišo. A vse kaže, da ga ti ljudje ne zanimajo. Skrbno se ukvarja z njihovimi tegobami, ne pa z njimi. Njega zanima nekaj drugega. Zanimajo ga novice, ki jih prinašajo časopisi, in v njegovi hiši vse pogosteje hrešči radio. Toda preden se zvrstijo dogodki, ki se naglo približujejo, opravi dejanje, ki se naglo raznese naokrog. Pozimi 1938 neki viničarski vdovi reši edinega sina pred gotovo smrtjo. Pljučnica je v teh časih in krajih bolezen, ki precej zanesljivo spravi človeka na oni svet. Zlasti pljučnica v viničarski koči. Vladimir Semjonov tisto zimo nekaj noči

zapored bedi ob blodečem fantu. Ob njegovi postelji sedi, v vlažni in hladni iz ilovice butani bajti, med piskri in cunjami, skupaj z ihtečo starko. Ozdravljeni fant mu skuša poljubiti roko, ničesar drugega mu ne more dati v zahvalo, svoje čelo, še zmeraj orošeno s hladnimi kapljicami znoja, tišči v njegove dlani. Doktor ga odrine. Ne mara zahvale. Zahvali se naj njej, Mariji Snežni, ona mu je vrnila zdravje. Potem se naj zahvali svoji materi, bedela je ob njem in zanj molila. Te besede mu nakopljejo skoraj svetniško gloriijo. Vaške tercijalke jo raznesejo naokrog in zgodba živi še desetletja po dogodkih, ki so sledili.

Prihajali pa so naglo in zanesljivo. Še istega leta se ruski obiski iz mesta obnovijo. Govori se, da ga obiskuje tudi kneginja Obolenska, vdova polkovnika Borisa Aleksandroviča, poveljnika posadke v Carskem selu. Nekajkrat pride k Vladimirju Semjonovu čuden človeški stvor v dolgi halji, z razmršeno brado in dolgimi, mastnimi lasmi. Piše se Fedjatin. Zdravnikova služkinja ve povedati, da vso dolgo noč bedita in da je zjutraj soba polna cigaretnih ogorkov in praznih steklenic. Ruski emigrantski obiski iz Mari-bora doktorju odvzamejo nekaj ugleda, toda njega očitno to ne vznemirja. Kljub temu pa je obiskov spet nenadoma konec. Ni jasno, zakaj so ti tuji ljudje nehali prihajati v tisti kot ob Muri. Ni jasno, kaj so se pogovarjali v dolgih nočeh. Jasno je le to, da je Vladimir Semjonov nenadoma spet sam. Nemara še bolj sam, kot je bil kdajkoli poprej. In videti je, da je takšna njegova volja. Sam hoče biti. Ljudje šušljajo, da se nečesa boji, da ima za seboj nekoga ali nekaj,

kar mu ne da spati. Ta domneva se okrepi, ko spomladi osemtridesetega ljudje opazijo, da v bližini doktorjeve hiše rase kapela. Kapelica je postavljena v »večno zahvalo« Njej, Rešiteljici. Rešiteljici pred kom ali pred čim? Zmeraj bolj samoumevno postaja, da si Vladimir Semjonov teh krajev ni izbral zaradi svežega zraka. Izbral si je ta kot, da bi se skrnil. Toda kmalu po gradnji kapelice zanimanje za ruskega zdravnika uplahne. 25. marca Hitler priključi Avstrijo rajhu in na oni strani Mure se prikažejo nemške uniforme. Tudi ti zakotni kraji so preplavljeni z novicami in pričakovanjem. Aprila 1941 ruski zdravnik neprestano stoji na balkonu, kadi cigareto za cigareto in opazuje vojake, ki se prestopajo na njegovem dvorišču. Nekaj dni zatem se vojska umakne, čez reko pridejo nemške čete in čeznjo prinesejo nemški socializem. Veliko ljudi, zlasti revnih, jih sprejme z zadovoljstvom. Nekega oktobrskega dne mu preiščejo hišo in odnesejo radijski sprejemnik. Vrnejo mu ga, ko sprejme pod streho dva nemška policista. Kadar se ga v vaški krčmi nalijeta, ga sprašujeta o Rusiji in o boljševikih. Vladimir Semjonov ne odgovarja. Poslej se zapre v svojo sobo, če sliši njune razvnete nočne pomenke. Policiste večkrat zamenjajo, štiriinštiridesetega pa zadnja dva odpokličejo na fronto proti Rusom. Poleti tega leta 44 neki pacient Vladimirju Semjonovu pove, da je Rdeča armada že na Madžarskem. Ob tej novici zdravnik prebledi in naglo odide skozi vrata. Zima je dolga, bolezní vse več, Semjonov živi od črnoborzijskega mesa, ki mu ga nosijo za plačilo njegovi pacienti. Skoraj z nikomer se več ne pogovarja. Pogosto

hodi k Mariji Snežni, videvajo ga, kako hodi tja gor čez zasnežena polja. Pred kapelico zmeraj gori sveča. Neko jutro ga najde služkinja pijanega, neobritega in s krvavimi očmi. Sedi v naslonjaču ob hreščecem radijskem sprejemniku.

In tako napoči velika in strašna pomlad 1945. Od ust do ust gre novica, da so Rusi v Avstriji. Rdeča armada se približuje Muri, stari jugoslovansko-avstrijski meji. Čez madžarske ravnice se valijo neznanke množice boljševikov. V daljavi je slišati bobnenje. Hiša Vladimirja Semjonova je hladna in zanemarjena. S svojih dolgih hoj čez polja prihaja z blatnimi škornji in z njimi lega v posteljo. Z nikomer se več ne pogovarja. Zdaj gori sveča tudi v njegovi sobi, pred ikono Matere božje, pred njenim bledim obrazom, obrobljenim z zlatim venčkom. Ponoči stoji na balkonu njegova negibna senca. Sam stoji tam in poslušča grmenje topov ali nemara tisočerih korakov vojakov v sivih plaščih. V majskih dneh se po vasi potikajo krdela razpuščenih vojsk. Mešajo se govornice in uniforme. Oficir ob cesti ustrelji vojaka, rop ali dezerterstvo. Tisto truplo nekajkrat trzne in se zvali v jarek. Konec, še enkrat je vsega konec in še enkrat prihajajo.

16. maja priteče čez most domač fant v nemški uniformi, brez kape in brez orožja. Rdeča armada je samo še nekaj kilometrov od Mure, do večera bodo prve ruske patrolje v vasi. Opoldne tega dne Vladimir Semjonov naroči služkinji, naj očisti blato iz stanovanja, umije šipe, pobriše pajčevino in prah. Potem gre k sosednji hiši in naroči kosce. Nekaj časa jih opazu-

je, kako s širokimi zamahi režejo čez travnik za hišo in puščajo za seboj svetlo zelene lise. Fantje večkrat odložijo kose. Govorijo o Rusih, ki to noč pridejo čez, ozirajo se tja dol po cesti. Vznemirjenje, nikomur ni do dela. Zdravnik jim mirno prigovarja, naj dokončajo opravilo. Zvečer pride iz hiše in utrujenim koscem prinese na mizo vina. Obrit je, miren, v svetli obleki. Nenadoma odide in jih pusti brez obljubljenega plačila. Okrog enajste ure zvečer cerkovnika pri Mariji Snežni prebudi trkanje po vratih. Ko odpre, stoji pred njim Vladimir Semjonov, z bledim obrazom in smrtno zresnjenimi očmi. Vpraša ga, če lahko za kratek čas stopi v cerkev.

Tako stoji Vladimir Semjonov pred milostnim obrazom Marije Snežne, čez katerega se spreletavajo trepetajoči žarki prižgane sveče in temne sence med njimi. Stoji pred veliko in blago podobo, ki v hladni cerkvi molče in z Jezuškom v naročju zre nekam čezenj in v temo za njegovim hrbtom. Čez mile poteze in rožnati soj njenega obraza to noč plahutajo sence. Semjonov ne kleči in ne prosi za milost, kajti Semjonov zdaj ne verjame več, da bi lahko karkoli zaustavilo veliko in strašno armado, ki je prišla za njim, stotisoče vojakov in bobnenje, ki prihaja z njimi. Svoje življenje pregleduje in prosi jo samo za to, naj mu pomaga razumeti ta strašni nesporazum. Pred očmi mu tečejo podobe njegovega norega bega. Samo podobe, nobene razumne misli, nobenega odgovora ni.

Nemara je, kakor Turbin, tekel s častniško kokardo, smrtnim znamenjem na čelu, pred zasledovalci,

njihovimi kriki in streli. S kakšnim strašnim dejanjem ali s kakšnim begom se je začelo tistega davnega osemnajstega leta, da je potem brez odnehanja bežal iz kraja v kraj in se slednjič ustavil tukaj, ji v nekakšno »večno zahvalo« postavi kapelico in prihajal toliko let zret v njene milostne oči? Katero ledeno reko je preplaval, v kateri vlažni kleti je trepetal, ko so zunaj odmevali koraki, pod katerim drevesom je zmrzoval, pokrit s snegom, iz katere krvave jame je zlezal, kakšne okrvavljene zasledovalčeve oči je čutil za seboj, čigavo morilsko sopenje? In tako v hladni, tihi in mračni cerkvi pred Njenim obličjem odmevajo koraki, klici in streli, odsevi davnih požarov in sij daljnih eksplozij. Vrvenje tistega pristanišča, po katerem se potika ves hladni december še strašnejšega leta 1919. V ponošenem vojaškem plašču se mladi ruski zdravnik, častnik potolčene armade, potika po Odesi in misli na svojo ljubljeno, ki je nikjer več ni, na dom, ki ga nikoli več ne bo. Vidimo ga, kako se 26. januarja 1919 vzpenja na staro in razmajano francosko ladjo z znamenitim imenom – Patras. Vidimo ga na norem kosu starega železa, polnem obupa in polnem ljudi z votlimi očmi. Z zavihanim ovrtnikom gleda valovanje in pršenje surovega zimskega morja in ničesar ne razume. Nemara je prav blizu njega neki drug belogardejec, Ivan Aleksejevič Bunin, ki si zapisuje v spomin: *Mahoma sem se do kraja predramil, v trenutku me je spreletelo: Ja, tako je s to rečjo – na Črnem morju sem, na tuji ladji plovem ne vem zakaj v Carigrad, Rusije je konec, pa tudi vsega drugega, vsega mojega prejšnjega življenja je ravno*

tako konec, pa čeprav se zgodi še kakšen čudež in ne potonem v tem zahrbtnem in ledenem morju ... Vidimo ga v Carigradu, zadaj so kupole Hagie Sofije, o katerih so sanjali v svetih mestih Rusije in v mislih nanjo postavljali pravoslavni križ. In res je prišla carska vojska v sveto mesto, in Semjonov z njo, a prišel je z njo kot neznan delček velikanske, zmedene, splašene množice. Vse je strašno in vsega sveta je konec. Toda živ je in star je petindvajset let. Za njim je rešitev izpred obličja smrti, pred njim so mesta Bolgarije in Grčije, kadilo srbskih cerkva, predmestja brezbriznih tujih evropskih prestolnic. Drugi ostajajo, zbirajo se v skupine, a Semjonov se ne zaustavi. Povsod, kjer so oni, njegovi bratje, tam je tudi dih neizprosni zasledovalcev. Ko ga eden od pljuskov v vrtinčenju, ki še dolga leta zatem razmetava množice belih Rusov po Evropi, vrže v te kraje, znenada odkrije to cerkvico v nekem evropskem zakotju, ki ga ni najti na nobenem količkaj resnejšem zemljevidu. Živeti znova in brez misli na beg in vrnitev, nikamor več bežati, nikamor se več vrniti. Živeti med temi kmeti, kot kakšen Tolstoj, preživeti. Trenutki strahu in obupa se vračajo, ko prihajajo emigrantski obiski iz mesta, pogovori, mati Rusija, blazne iluzije, in oddahne si, ko Fedjatinova rasputinovska senca izgine v hladno jutro. Nobenega bega, nobenega strašnega leta osemnajst in še strašnejšega devetnajst ne bo več. Preprosto in z vsem srcem zaupa v neko milost, ki mu je podeljena in naklonjena. Ko se v daljavi zasliši grmenje prihajajoče Rdeče armade, prvič zasluti grozo nekega velikega in nesmiselnega nesporazuma.

Čas in prostor razpadata. Sence trepetajočega plamena sveče bežijo čez njen obraz. Čez njene oči, ki so uprte tja v temo in čez reko. Tisoči kilometrov, ki jih je prepotoval, in dolga leta, ki jih je še preživel, vse se razblinja med temi sencami. Nenadoma je spet na tisti točki, kjer je nekoč že stal. Na začetku vsega, na ničelni točki. Sedemindvajset let je starejši in sam stoji v hladni cerkvi. V njenih očeh išče znamenje, ki bi mu nekaj pojasnilo ali pomagalo razumeti. Leden hlad čuti v prsih in gluho tišino, ki mu pravi, da je zapuščen od Nje in Boga, Njenega sina, da za njim ni nobenih let, nobenega spomina. Z mrzlo grozo razpozna skrivnostno in nekoliko ironično pisavo usode, ki ga ni pripeljala sem, da bi ga odrešila in postavila piko. Sem ga je pripeljala zgolj zato, da bi zapisala drugo varianto zgodbe, ki se je nekoč razrešila s srečnim koncem. Vmes je usoda zazehala, ga pustila sedemindvajset let živeti in danes, šestnajstega maja tisoč devetsto petinštirideset, začela nov odstavek z besedami: Lahko pa bi se končalo tudi drugače, v tistem hipu med življenjem in smrtjo bi se lahko odločilo čisto drugače.

Sveče so dogorele in Vladimir Semjonov v slabotni jutranji svetlobi še zmeraj zre v nepremični obraz Marije Snežne.

Sedemnajstega maja 1945 Vladimir Semjonov ob prvem svitu stopi iz cerkve. Njegov obraz je voščen in nerazumno spačen. Med križi na gričku se ustavi. Med križi na gričku pri Mariji Snežni stoji ruski belogardejec in s praznimi očmi gleda tja čez. Spodaj je reka in za njo široka ravnica, čez katero se vlečejo

lahne meglice. Dolgo ne more odtrgati pogleda od te gluhe jutranje pokrajine na oni strani reke. Nobenega glasu ni, nobenega bobnenja. Gluho je in votlo, kakor globoko in neskončno brezno. *Obstaja sila, ki nas včasih premami, da pogledamo z roba prepada navzdol, ki nas vleče v praznino.* Uro pozneje ga sreča deklica, ki gre s svetlimi in pozvanjajočimi kanglami po mleko. Ruski zdravnik ji ne odzdravi, kakor da je ne vidi in ne sliši. Potem stoji ob reki in skozi vrbje gleda v deročo in temno vodo. Njegove slepe oči se prebudijo, ko na drugi strani zasliši glasove. Bobneča reka je čisto tiha, meglice so redkejšje, ko njegove oči slišijo glasove tistih dveh postav na oni strani. Postavata sem in tja v sivih plaščih, s puškama čez ramena in z nasajenima bajonetoma. Prvi stopi k vodi in Vladimir Semjonov povsem natančno in razločno vidi, ko spregovori: Posmotri, reka kakája tjómnaja ... mútnaja. Prvi hip ga oblije po temenu nekaj toplega in znanega in blagega, da bi šel kar čez in ju objel, ker sta slednjič prišla. Potem vidi drugega, ki pobere kamen in ga vrže v vodo, vidi ga, kako odgovarja: Oná njet mútnaja. Ona takaja glubókaja ... óčen tjómnaja potomú čto glubókaja. Zdaj dokončno ve, da je stopil korak predaleč in v brezno, v praznino. Ničesar ne vidi več, zakaj zdaj sliši samo še sebe, kako se vzpenja po bregu, svoje glasno sopenje in razbijanje v sencih. Svoj nori beg, ki se spet brezumno začinja ali nemara kar nadaljuje, tako da ne ve, ali je leto osemnajst ali katero, ali je tam ali kje drugje. Potem se znenada zaustavi. Ostra in jasna misel ga prereže, kakor rezilo. Nikamor več

ne bo bežal, nobenega upanja ne bo več vlačil s seboj. Lahko prepotuje nove tisoče kilometrov in preživi novih sedemindvajset let. Tik pred koncem se bo znova vrnil tja, kjer se je v nekem praznem in brezčasnem trenutku med življenjem in smrtjo vse začelo.

Potem je šel gor in se ustrelil skozi sence. Imel je mirno častniško in zdravniško roko, kajti krogla je naredila le majhno luknjo in pustila za seboj debel curek krvi, ki mu je stekel čez voščeno lice.

Ruskega zdravnika Vladimirja Semjonova so okrog enajste ure dopoldne našli kosci, ki so prišli po obljubljeni plačilo. Položili so ga na posteljo in se prekrizali. Fantje so spoštovali bližino smrti, a so se le ozrli naokrog, da bi kaj vzeli za delo, ki so ga pošteno opravili. Ko so se tako ozirali, so v svoji kmečki nerodnosti z omarice v kotu prevrnili in razbili staro ikono v okviru. Eden med njimi ni ničesar vzel. Bil je tisti viničarski fant, ki je nekoč s hladnimi kapljicami znoja na čelu skušal zdravniku poljubiti roko. Pa vendar je bil prav on, ki je nehote z umazanim podplatom stopil na ikono, na zlati venček nad Njenimi očmi.

Ljudje, ki so imeli čudnega ruskega zdravnika radi, so ob vsej ljubezni pozneje velikokrat pripovedovali, da je storil veliko neumnost. In če je neumnost prehuda beseda za smrt in tak žalosten konec, potem vsaj nezaslišano nesmiselno dejanje. Kajti vsakdo ve, da vojaki Rdeče armade v svojih sivih plaščih sploh niso

prišli čez reko, na oni strani so ostali. Vsakdo ve, razen njega. Odpustimo jim te besede, kajti naše preproste človeške pameti ne vodi razum, pač pa neizmerno upanje. In s takšno človeško presojo pač ni mogoče pomisliti na možnost, da je bilo vse že prej odločeno, že zdavnaj, in da je usoda nemara hotela prav takšen razplet. Lahko se pritožujemo nad njeno kruto muhavostjo, nad ironijo in nesmisлом njene druge verzije, toda ona je izbrala tak konec, pustila ga je ležati s curkom tople krvi čez voščeni obraz in nič ne moremo zoper to. Znano je, da ta gospa v življenje izpisuje literaturo, ki nas zmeraj znova postavlja pred nerešljive uganke. Ona vidi tja, kamor naš pogled ne seže. Mi vidimo komaj čez reko, pa še to ne zmeraj, kakor pripoveduje ta zgodba.